

MUHASEBE MESLEĞİNDE YENİ BİR ANLAYIŞ – SOSYAL MUHASEBE

Özkan ÇİNAR*

Avrupa Birliği (AB), 2019 yılının Kasım ayında bir takım inisiyatifler içeren Avrupa Yeşil Mutabakatı (European Green Deal), adıyla bir mutabakat paketi yayınladı.

Mutabakat paketi, çevre ve sürdürülebilirlik konularında kesin ve iddialı adımlar atacağına bir taahhüdü niteliğinde. AB ile geniş ekonomik, siyasi ve coğrafi bağları olan tüm devlet, uluslararası kuruluş ve özel sektör oyuncularını derinden etkileyecek olan mutabakatın herkes tarafından iyi anlaşılması gerekmektedir.

Kısa adıyla Yeşil Mutabakat olarak anılan 2019 tarihli bu anlaşma, iklim krizine karşı daha yaşanabilir bir dünya inşa etmek, sistemi insancıl bir şekilde dönüştürmek için üzerinde uzlaşa sağlanmış yol haritalarından birisi olarak gösteriliyor.

Bir dizi dönüştürücü politikayı hedefleyen mutabakat 2050 yılını işaret ediyor.

Avrupa Yeşil Mutabakatı 2030 yılına kadar karbon salımını yüzde 50 oranında azaltmayı, 2050 yılında ise sıfır karbon salım hedefine ulaşmayı planlıyor.

Yeşil Mutabakat ve dijital dönüşüm sayesinde, hiçbir bölge ve topluluğun geride bırakılmayarak, yaşam kalitesinin kapsayıcı bir şekilde artırılması için bir yandan daha yeşil ve daha temiz bir dünya planlanırken, bir yandan da karbon emisyonlarının sıfırlanması, enerji sektörünün karbondan arındırılması, çevre dostu teknolojilere yatırım yapılması, üretimde inovasyonun teşvik edilmesi, kaynak kullanımına bağlılığının sona ermesi hedefleniyor.

Kısaca; mutabakata göre ekonomik büyüme bugüne kadar olduğu gibi dünyanın kaynaklarını sömürerek ve çevreyi kirleterek olmayacak.

Her ne kadar konu Avrupa Birliği (AB), gündemine Kasım 2019 tarihinde girmişse olsa da muhasebe camiası açısından konu o kadar da yeni değil. Bilindiği üzere 26.12.1992 tarihinde yayınlanan 1 no.lu Muhasebe Uygulamaları Genel Tebliği'nde muhasebenin temel kavramları arasında geçen Sosyal Sorumluluk Kavramı; "muhasebenin işlevini yerine getirme

* SMMM

hususundaki sorumluluğunu belirtmekte ve muhasebenin kapsamını, anlamını, yerini ve amacını göstermektedir. Sosyal sorumluluk kavramı; muhasebenin organizasyonunda, muhasebe uygulamalarının yürütülmesinde ve mali tabloların düzenlenmesi ve sunulmasında; belli kişi veya grupların değil, tüm toplumun çıkarlarının gözetilmesi ve dolayısıyla bilgi üretiminde gerçeğe uygun, tarafsız ve dürüst davranılması gereğini ifade eder.” Şeklinde tanımlanmıştır.

Bu bağlamda sosyal muhasebe için bir tanım yapacak olursak;

Sosyal muhasebe, bir işletmenin faaliyetlerinin paydaşları, sosyal ve doğal çevre ile toplum üzerindeki etkisini değerlendirmek ve değer vermek için ilgili bilgilerin derlenip, analiz ve rapor edildiği bir muhasebe dalıdır. Diyebiliriz.

Sosyal muhasebe, finansal muhasebenin aksine, işletme faaliyetlerinin sosyal, kültürel ve çevre üzerindeki etkilerinin analizi ve bu analiz için ölçütlerin oluşturulmasıyla ilgilenir.

Avrupa Birliği'nin Avrupa Yeşil Mutabakatı (European Green Deal), adında bir paket yayınlamış olması sosyal sorumluluğun gereği olarak; şirket sosyal sorumluluğu bilincinin gelişmesi, sürdürülebilirlik ihtiyacı ve çevre kirlenmesi konusuna ilgiyi artırırken, muhasebe biliminde de sosyal muhasebe anlayışına ilginin artmasına sebep oldu.

Bu da muhasebe uygulamalarının mali, ekonomik, sosyal, kültürel ve çevre ile ilgili verileri de içine alacak şekilde geliştirilmesine, muhasebe uygulamalarının bu yöne evrilmesini sağladı.

Bu güne kadar genel anlamda muhasebe işlemlerinin yapılmasında kullanılan finansal muhasebenin, ağırlıklı olarak kanıtlanabilir finansal verileri kullanarak sadece sermaye sahiplerinin, kâr beklentilerinin saptanmasında kullanıldığına şahit olduk. Kısaca muhasebenin temel kavramlarında geçen ve büyük bir çoğunluk tarafından finansal muhasebe alanında sadece kamuoyunu aydınlatma sorumluluğu olarak kabul gören “sosyal sorumluluk” kavramının önümüzdeki dönemde daha geniş evrelere yayılacağına bilinmesi ve anlaşılması gerekmektedir.

Bu güne gelindiğinde sosyal muhasebe kavramının içinde bir de paydaş tanımlamasını görüyoruz. Bu tanımlama ile muhasebe, daha geniş kitlelerin veri ihtiyaçlarına da cevap verebilmenin yollarını aramakta ve ilgi alanını genişletmeye çalışmaktadır.

Bunu da mali bilgilerden, ekonomik bilgilere, ekonomik bilgilerden, sosyal bilgilere ve oradan da çevre bilgilerine doğru yapmaktadır.

Tüm bu gelişmelere ilave olarak 2021 Ocak ayında Dünya Ekonomik Forumu (WEF) yıllık toplantısını İsviçre Davos' ta dört büyük denetim şirketiyle birlikte yaptı. Deyim yerindeyse kapitalizme “format atılması” gibi tüm ezberleri bozacak bir gündemi, paydaş kapitalizmi diye bir sistem tartışmaya açıldı.

Tartışmada, artık şirketlerin ve doğal olarak bu şirketleri yöneten liderlerin yalnızca hissedarlara değil aynı zamanda müşterilerine, tedarikçilerine, çalışanlarına ve topluma hizmeti, görev edinmeleri gerektiği duyuruldu.

Tartışmaya açılan paydaş kapitalizminde en önemli göstergeler, insan, gezegen, refah ve yönetim prensipleri olarak belirlendi.

Paydaş temelli yaklaşım; şirketlerin amacının çalışanları, müşterileri, satıcıları ve toplulukları da dâhil olmak üzere tüm paydaşlara hizmet etmek olması gerektiği üzerine inşa ediliyor. Keza şirketlerin kâr arayışı topluma hizmet etmekten geçiyor.

Paydaş kapitalizmine geçilmesiyle, bir şirketin uzun vadede başarısını koruyabilmesi, ekonomik faaliyetinin, toplum ve ekolojik çevreyle uyum içinde olmasıyla mümkün olacak.

İsviçre Davos' ta paydaş kapitalizmi diye ortaya atılan bu sistem, (bir nevi paradigma değişikliği) genel olarak işletme yönetimlerinde de benimsenmeye başladı. Diğer bir ifadeyle şirketlerin amacının tüm paydaşlarına değer yaratmak olduğu şeklinde kabul görmeye başladı. İşletmelerin uzun dönem hayatlarını sürdürebilmeleri şirketin paydaşlarıyla ilişkilerinin sürdürülebilirliğine bağlı olduğu görüşü kabul edildi.

Dört büyük denetim şirketiyle birlikte böyle bir kararın alınması mesleğimiz adına sevindirici ve bir o kadar onur vericidir. Ama gündeme 30 yıla yakın bir süre sonra alınması bir o kadar da manidardır.

Oysaki 1 no.lu Muhasebe Uygulamaları Genel Tebliği'nde muhasebenin temel kavramları arasında geçen Sosyal Sorumluluk Kavramı tanımlamasında 26.12.1992 tarihinde tüm toplum ifadesi kullanılarak, paydaşlardan bahsedilmiştir. “*Sosyal sorumluluk kavramı; muhasebenin organizasyonunda, muhasebe uygulamalarının yürütülmesinde ve mali tabloların düzenlenmesi ve sunulmasında; belli kişi veya grupların değil, tüm toplumun çıkarlarının gözetilmesi ve dolayısıyla bilgi üretiminde gerçeğe uygun, tarafsız ve dürüst davranılması gereğini ifade eder.*” Şeklinde tanımlanmıştır.

Bu tebliğe bağlı kalarak yukarıda açıklamasını yapmaya çalıştığımız **sosyal muhasebe kavramının içinde** de zaten **paydaş** tanımlamasını görüyoruz.” *Sosyal muhasebe, bir işletmenin faaliyetlerinin paydaşları, sosyal ve doğal çevre ile toplum üzerindeki etkisini değerlendirmek ve değer vermek için ilgili bilgilerin derlenip, analiz ve rapor edildiği bir muhasebe dalıdır.”*

Sosyal muhasebenin tanımında bahsedilen paydaş kimlerdir:

Paydaşlar sosyal muhasebenin birinci boyutu olup; hissedarlar, tedarikçiler (alıcı ve satıcılar), çalışanları, toplulukları ve halktır.

Sosyal muhasebe tüm paydaşların, işletme faaliyetleriyle ilgili tüm beklentilerine cevap veren her türlü veri ve ölçütleri saptamak, işlemek, değerlendirmek ve rapor etmek amacını güder. Aynı zamanda sosyal muhasebe bir işletmenin faaliyetlerinin çevre ile ilgili maliyet ve faydalarını da belirlemeye çalışır. Örneğin işletmenin baca emisyonlarının çevresindeki bir bölge üzerindeki etkisini ölçer.

Sosyal muhasebe tüm paydaşların, menfaatlerine; şirketlerle ilişki, ilgi ve beklentilerine odaklanarak faaliyet gösterdiğinden, muhasebeye de çok önemli bir genişleme alanı vaat etmekle beraber, işletmelerin, insanların ve gezegenin refahına katkıda bulunan iş davranışlarıyla ilgili, muhasebe uygulamaları ve araştırmaları alanında da yepyeni bir anlayış getirmektedir.

SONUÇ

Sosyal muhasebe temelli yaklaşıma geçişin şirketleri zorlayacağı kesin ancak her yeni modelin fırsatlarını da içinde barındırabileceğini göz ardı etmemek gerekiyor. Toplumun geneli için sorumluluk taşınması, piyasa ekonomisi süreçlerinin esas alınması sebebiyle gerek şirketlerin gerekse muhasebe camiasının bu konuya duyarlı olması gerekiyor.

Kesin olan şu ki, gelecekte tüm dünyayı bekleyen küresel risklere karşı, daha iyi, yaşanabilir bir dünya için artık herkesin elini taşın altına sokması gerekiyor.

KAYNAKÇA

1 No'lu Muhasebe Uygulama Genel Tebliği (1992, 12 Aralık) Ankara : Resmi Gazete (Sayı: 21447)

Dünya Ekonomik Forumu (WEF) Davos Manifestosu. Erişim Adresi: <https://www.weforum.org/the-davos-manifesto> Erişim Tarihi: 26.01.2022

<https://www.mckinsey.com/business-functions/sustainability/our-insights/how-the-european-union-could-achieve-net-zero-emissions-at-net-zero-cost>. Erişim Tarihi : 26.01.2022